

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. XIII. Parsimoniam summum vectigal esse.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

CAPVT XIII.

Parsimoniam summum vestigalesse.

*Parce & in-
dicio dona-
tum.*
§. 1. Deliberalitate Principis ubi disserui, parsimoniam etiam commendavi, quæ est fons, & firmamentum liberalitatis. Eadem de re dicendum fuit, ubi de Oeconomia actum est. Nunc verò de eâ agendum Parsimoniâ, quæ *ἡ χρηματιστικὴ* necessaria est, & munera iudicio, & moderate donat. Multit enim Principes largitionibus quibuscumque curâ, & economiâ, agriculture contraferunt, omnia profundunt. Hos velim ista secum perpendere: & recta ratione euncta dispensare.

*Largitiones
accidunt,
non minu-
unt avari-
tiam.*
§. 2. Hominum naturam accipiendi, habendi; avidam considerent, atque id certo statuunt, nunquam futurum, ut dona avaritiæ satisfaciunt: Oraculum est Aristotelis lib. 2. Pol. cap. 7. Præterea inexplabile quiddam est hominum improbitas. At primum satis habent duos obulos duntaxat accipere: ubi autem hoc patrium & autum fuerit, semper eo amplius desiderant, donec in immensum progressi fuerint. Infinita enim & immensa est cupiditatis natura: ad quam explendam plerique homines omne studium atque adeo omnes vitæ rationes conferunt.

*Prodigos
plurimos
dando of-
fendit.*
§. 3. Nullum quidem Principem satis videri liberalem assentatoribus, sed nullum æque offendere, atque eum qui prodigus est, qui ut ajunt, clausis dat oculis, nec merita accipientium, nec dignitatem ponderat. Nam qui indignus est beneficio, etiam ingratus est. Et digniores qui paria, aut minora acceperunt, injuriâ se affectos putant.

*Ingentia
promissa
Galba.*
§. 4. Prodigos plerumque male perisse. Galba aulicis & prætorianis ingentia promissit, seque & plures perdidit. Prudenter Plutarchus, Promissus, eius rei gratia aulicis, & prætoris (ut vocant) militibus virum denarios septies mille, is qui in provinciis militabant, MCCL. quam pecuniâ nisi pluribus quam Nero maleficiis totum humani generis accessisset, nullo modo comparare poterat. Ea promissio primum Neronem, mox Galbam perdidit: quorum alterum spe accipiendi prodiderunt, alterum quod non pendebat, necauerunt: ac postea quærentes eum qui tantundem daret, priusquam voto potirentur, inter defectiones & prodiciones perierunt ipsi.

*Improbis
multibus
vix daret.*
§. 5. Si quid liberaliter donare velit, id potius eripiat iniquis, indignis, verbi gratiâ, Judæis, scænotoribus, similibusque Christianis, multas improbis extortas det bene meritis, sic enim non modo præmia, sed pœnæ etiam erunt, & exempla colendæ virtutis. Præclare Galba, ut refert Plutarchus: Munera, quæ Nero scænicis, & Xysticis dederat exigi seuerè, decem autem tantum in parte relicta, iussit. Hoc si in plerisque Neronianis largitionibus fecisset, pecuniam magno exercitui alendo colligere poterat.

*Salomon
prodigus &
cautor.*
§. 6. Dixi multos Principum hac in parte delinquere; nec mirum: Salomon ipse, Regum ditissimus, qui præbuit argentum sicut lapides in Ierusalem; postquam iam senex deprauatus est per mulieres, hac solâ re provinciam afflixit. Habebat Reginas septingentas, & concubinas trecentas; quas largitiones fuisse dicemus, ut septingentas Reginas ornaret: aulicâ, redditu annuo instrueret: templa illis extrueret? Hinc merito illa querelâ, 3. Reg. 12. 4. Pater tuus durissimum iugum posuit super nos. Nam ad septingentas Reginarum luxuriantium aulas nullæ opes satis esse potuerunt, itaque quæ pessime impendit, injuriose extorsit; solent autem ista se mutuo comitari malè partum esse, & male expendi.

§. 7. Hoc quoque in Romanâ Republica factum. Nam ut cætera politicè constituta fuerint, certè flagitiosissime opes tanti imperij sunt expensæ. Agit hac de re Justus libro secundo de magnitudine Romanâ, cap. 10. & sequentibus. Diuidit sumptus in necessarios, & arbitrarios. Necessarii in militem, & magistratus. Pisoni centies octogies in Macedoniam eunti datum nomine Varsij. Centies HS. sunt 50000. Philippicorum. Populo prius minore precio, deinde lege Clodianâ gratis frumentum est datum, ex quo magna labe in Republicâ. Accipientium fuere aliquando 320000. Ex Agypto singulis annis ducenties centena millia modiorum frumenti aduehebant, ex Africa duplum, sexcenties igitur centena millia modiorum; in singulos dies centum sexaginta quatuor millia trecenti octoginta tres. Hi tanti sumptus, quibus poterant maximi exercitus alii, in plebem substrariam improbam, seditiosam, ut plurimum impendebantur, poterantque eo vel sexdecies centena millia sustentari; Aurelianus & porcinam carnem distribuit, ut ait Vopiscus, Seuerus oleum.

*Romanis fa-
ctum. Nam
certè flagitiosissime
opes tanti imperij
sunt expensæ.
pecuniam
profuderunt.*
Largitiones deinde singulæ fuerunt, non admirandæ, sed stupendæ, ut ait Lipsius. Suetonius refert, militibus Cæsarem singula interdum mancipia, & prædia viritum dedisse. De mancipijs non miror vndecies centena millia. Tæsar illud interfecit, plures in seruitutem redegit. De prædijs multum est, sed ex iniuria. tamen ociosorum bona suis attribuit, sic in Senatum liberalis fuit. Suetonius: Parte magnâ, Senatus gratuiro, aut leni suore, obstrictis ex reliquo quoque ordinum genere velinuitatos, vel sponte ad se commeantes, vberissimo congiario prosequabatur.

Et non minore studio Reges atque provincias per orbem terrarum illiciebat: aliis captiuorum millia dono offerens; aliis quod vellent, & quoties vellent, auxilia submittere, superque Italia, Galliarumque, & Hispania, Asia quoque, & Græcia potenterissimas vrbes, præcipuis operibus exornans.

Hæc ex prædâ, in Gallia enim fana; templaque Deum donis referta, expilauit, vrbes diripuit, sepis ob prædâ, quam ob delictum.

Hinc L. Paulo Cos. 500. talenta data, id est, noningenta millia Philippicorum. Plus Curioni, ut refert Appianus; is sexcenties HS. accepit, id est, Quindecies centena Philippicorum. In milites præter stipendia impendit bello ciuili quindecim milliones, ut probat Lipsius. Populo frumentanti denos frumenti modios, totidem olei libras, trecentos nummos, & centenos pro morâ; Erant autem eo tempore, qui è publico pascebantur trecenta viginti millia. Augustus vno donatiu cum aduersus Antonium arma parasset, jamque de summâ rerum ageretur, centum quinquaginta milliones promissit, ut computat Lipsius. Aliorum Imperatorum plures largitiones fuere. Donationes illæ totum imperium euertebant, & integrarum nationum opes ad alios transferebant.

Fuit imperium Romanum horribili illa bestia, quæ est quarta apud Daniele, præfiguratum; illa dicitur comedens, & comminuens, & reliqua pedibus conculcans. Quod postremum ad ludos pertinet, absumebat, comedebat, rapiendo, vestigalia colligendo, colonias deducendo. Pedibus conculcabat, dum per lasciuiam, & luxum perdebat. In ludos scænicos, in circenses; in gladiatores tanta pecunia impendebatur, qua defendi totum imperium posset.

In scena quis apparatus? in Agamemnone 600. Sumptus muli; Nero theatrum Pompei in vnum diem aut inutiles. operuit, Cæsar apparatus scenæ fecit atgentum in funere patris, & nondum tunc Cæsar erat. Docet & Plinius libro trigesimo tertio, passim in municipiis

*Ciuiibus
bellis largi-
tiones cre-
uerunt.*

pijs & colonijs fuisse lœnas argenteas. Heliogabalus teste Lampridio Circenses exhibuit in Euripis vino plenis, & miror cum in meraco naues decurrerent, an vnus anni vinum suffecerit tanto furori. Adde deinde pleno fluitantia vela theatro, & Arabes nimis Romæ maduisse suis. Quin & missilia sparsa, omnium rerum per omnes dies, singula quotidie millia auium, cuiusque generis multiplex penus, tessera, frumentaria, vestis, aurum, argentum, gemma, margarita, tabula picta, mancipia iumenta, atque etiam mansuetæ feræ, nouissime naues, insulæ, agri. His donationibus tam cœcis, tam noxijs, ne Oceanus quidem sufficere posse videtur, & mœnera hæc capiebat improbissimus quisque.

In bestis capiendis, alendis magnam impensa.

Sumptus etiam maximi imperij in solos gladiatores effundebantur, ducenta, aut trecenta millia fuisse arbitratur Lipsius. Ego plura omnino, si iungamus bestiarios, & bestias; & hæc propriè mœnera nominabant. Nunc causam Romani ararij toties exhausti consideremus. Primo emendi gladiatores plerique, deinde saginandi, 3. exercendi, 4. custodiendi, 5. nobiliter arandi. Bestiarum venationi, custodia, escis, centum millium hominum alimenta deputo, Gordianus feras libycas centum, vrsos vno die mille dedit, alij alia, Seuerus è nauì solutuli quadringentas feras. Statuamus enim decem millia ferarum semper alita, absumunt illæ tantum quantum triginta millia hominum; singulis annis capta quina millia putemus; quot hominum millia, in leonum, vrsorum, tigrium venatione occupata censuimus? non quæro, quot perierint, cum vel vnum leonem, capere sit arduum. Sed operosius & periculosius erat venationis opus, quod sagittis, & venabulis feræ conficiendæ non erant, sed viarum fossis & retibus capiendæ, in naues imponendæ, per longa spacia Romam mittendæ, additis curatoribus, animalibusque mansuetis, quibus vescerentur, vt in bestiarum capturam, alimentaque expensæ tantæ videantur factæ, quæ integro exercitui sufficerent. Hinc publica ararij paupertas, & sæpius integritarum nationum opes exhaustæ, ipsæ venditæ, sed pecunia in largitiones, & mœnera effusa.

CAPVT XIV.

Potentiam legibus sumptuariis mirabiliter augeri.

Sumptuaria leges varia.

Publica paupertas ex parsimonia nascitur.

§. I. **L**E G E S sumptuarias appello, quibus sumptuum moderatio præscribitur; Quas ad tria capita reuoco, aliæ enim conuiuiorum modestiam præcipiunt, quas Cato cibarias appellabat, aliæ vestium præcia moderantur, aliæ ædificationes & familiam regunt. His legibus non modo parsimonie vtilissimam partem, sed salutem etiam Reipublicæ contineri arbitror. Si enim sibi suisque Princeps leges figat, easque sequantur subditi, necesse est ex omnium parsimonia, & frugalitate, publice vbertatem, diuitiasque nasci, minus contentionem, scelusque esse, quæ ex prodigalitate plurima oriuntur, dum per injuriam queritur, quod per lasciuiam effundatur. Legibus deinde illis pax, & tranquillitas, ordinum distinctio, decorumque conferuatur, & maleuada paupertas aueritur. Nam reuera sumptu nimium plerique prodeunt, & sese ipsi in extremam necessitatem coniciunt. Magnæ olim prouidentie fuit, cum sumptus definirent. Numa alioqui supersticiosissimus legem tulit: *Vino rogum ne spargito*; ne sumptu Dij potius,

quam animo colerentur. Cum enim semper luxuria auferceret, nec modum inueniret, legum repagulis opus fuit, quibus intra metas, atque orbitam continerentur.

§. 2. Humani generis maleuolentissimas querelas optimo iure miraremur, nisi jam visitatæ essent. Quicquid ita meritis aduersi euenit, tempora, Magistratus, D E V M aliquando, demum omnia potius quam sua quisque vitia accusat; si robigo segetem exussit, si prata aruerunt, si pruina pampinos decussit, si miles pecora auerit, si tributa Princeps indixit, omnia querulosi, acerbis, tristibus, & interdum seditiosis vocibus resonant. Tempora esse grauiora, omnia accidi, vitam vix esse vitabilem, ciuem nullum posse emergere, agricolas premi vndique, & vndique exhauriri, nobilitatem prope interitum esse.

Quibus tamen in terris tam crebræ querimonie distantur, qui deprimi se, & exhauriri clamant? Illi ipsi, qui suorum damnorum causam ipsi adferunt. Res ipsa loquitur, exempla centena hac ipsa hora ostendam. Agricola, cuius auus inemptis dapibus mensam priuatam, conuiuia, nuptias instruebat, non jam bubula, agnina, vitulina, anserina, gallinacæa contentus est, pisces peregrinos, exotica vina, fructus Italicos, Hispanicos, aromatum omnium condituras, adulteriaque congerit, & rustica corda, insueta deliciarum, aratrum cum ipsa glebâ absolvere docet.

Causa paupertatis.

Ciues qui manu victum querunt, conuiujs indulgent, nihil rerum preciosarum, quas in diuitum, & nobilium mensis viderunt, omittunt, nuptiali conuiuio æs alienum contrahunt, de quo liberi jam grandes fœnus exsoluere coguntur. De vestibus quid dicam? Vicariorum filij, opificesque, qui omnia sua bona secum portant, diuitum nobiliumque habitum imitantur, & superant.

Hæc autem magnam partem prauâ emulatione faciunt, vt diuites videantur. Non adhuc infaniam istam, vt meretur, accusare audeo, & querere, cur simulanda opulentia ad egestatem properent, cum frugalitate rem parare possint? Nondum hoc ago, sed impudentiam istorum retundo, qui de suis temporibus detrahunt, cum magna sint ipsi labores temporum. Rusticus, cuius, sartor, faber, queritur ob temporum difficultatem emergere se non posse. Idem tamen vestitur vt nobilis, conuiuiatur vt diues, ædificat vt Princeps, familiam alit quasi Magistratus, neque animaduertit causam esse paupertatis ex moribus acceptam.

Laudas præteritos, præsentis despicias, imò execraris annos, causas paupertatis enumeras; sed rusticus fœnicatus, annulatus, in domo pictâ, ad phasianos, turdos, perdices, ad vina preciosa, ad testudinem & musicam aulicam, forte & ebrius, querelas deponis. Non audio, nisi mores immutari, nulla tempora tam felicia sunt, vt talem faciant beatum, ne ipsa quidem felicitas seruare te posset. Reuerendissimus Princeps meus JOANNES SCHVVICAR D V S S. Sedis Moguntinæ Archiepiscopus, Anno 1615. leges sumptuarias edidit, causasque præfatur; Se iam aliquot annorum experientia didicisse, subditos suos in superiori, & inferiori diœcesi, in oppidis, & pagis, præcipue in conuiujs baptismalibus, agapis patrimoniorum, & nuptialibus, expensis magnis se grauari eam rem, nullum velle postremas tenere, eos qui re tenui sunt, opulentiores emulari, inde multos interdum ita premi, & ære alieno grauari, vt emergere non possint, nec debita obsequia Magistratui præstare.

Leges sumptuariae Moguntinæ.

Ita plane est; certant inter se sumptu, omnes vincuntur, grauiissime læduntur, si quis superauit; deinde desperatis suis rebus, nec patriæ fidi sunt, nec

Magi-